

SAN 301: Závěrečný písemný test

1. Člověk má právo na život i na smrt. Zhodnoťte toto tvrzení z pozice sociální/ho antropoložky/antropologa.

Je nesporné už ze samé biologické podstaty, že „Člověk má právo na život a smrt“. Avšak jak je toto právo chápáno a uplatňováno je už záležitostí kulturní. Domnívám se, že by asi každá společnost s tímto výrokiem souhlasila, ale to jakým způsobem k jeho naplňování v daných společnostech dochází se může diametrálně lišit. Například pokud se u Inuitů narodí více dětí než je daná komunita schopna uživit, je „nadbytečný počet“ ponechán přírodě napospas. Stejně tak staří lidé, kteří se o sebe již nedokáží postarat odcházejí, aby se o ně nemusela starat jejich rodina, neboť by to omezilo šanci na přežití celé rodiny. Z našeho pohledu může vypadat tento zvyk drsně, avšak vzhledem k extrémním přírodním podmínkám, ve kterých žijí, se dá tato kulturní tradice snadno vysvětlit. Také by se dalo říct, že v zásadě uplatňují právo na život „silnějších“ a právo na **dobrovolnou smrt** „slabších“. Podobně je to u lidí Merina, kteří když se sami rozhodnou zemřít a ostatní o nich už mluví v minulém čase, jako by byli mrtví, přesto, že fyzicky ještě nejsou. Je tak vlastně uplatňováno jejich právo na smrt. Zajímavým případem jsou lidé Ikk, o kterých píše Turnbull ve své knize *The mountain people*, kteří se starají o své děti pouze do tří, maximálně čtyřech let. Potom je nechají starat se o sebe navzájem v dětkých „skupinách“, kde se společně snaží najít potravu. Turnbull zde popisuje případ holčičky, která se odmítla tomuto zvyku podříditi a dožadovala se jídla ponsvých rodičích, ti však si jí nevšimli, a pouze jí „zaklesli do plotu“ kolem jejich obydlí, kde křičící děvčátko pomalu zemřelo. Zde už by se asi chtělo říci, že přeci měla právo na život, ale ať se nám to líbí, či ne, nestarat se o děti je zde pravděpodobně součástí jejich zvyklostí.

Dalším problémem často diskutovaným v souvislosti s právem na život a smrt je **trest smrti. I způsob trestání ze záležitostí kultury.** V západním světě bývá nejdůležitější v případě konfliktu potrestat viníka a tím „dostat spravedlnost“. Proto se zde diskutuje trest smrti, jako způsob oprávněného potrestání. Oproti tomu v mnoha jiných kulturách bývá hlavním cílem při řešení konfliktu zamezit jeho opakování. Často existuje speciální osoba, která má tento problém řešit. V Indii je to mediátor, který má vyřešit konflikt mezi manžely a předejít dalšímu sporu. U kmene Nuerů je to Náčelník leopardí kůže, který působí jako jakýsi smířčí soudce a má za úkol vyjednat cenu a zamezit další vraždě. Mírumilovní Indiální kmene Hopi věří, že pokud někdo často překračuje normy chování, znamená to, že má dvě srdce - to kamenné = zlé je možno vyhnat pouze přehnanou laskavostí, tedy oplácení zlo dobrem. Lidé Arunta v Tichomoří říkají, že na člověka přivodí zlo černý šaman a proto nelze najít původce. Ale ten, kdo často překračuje normy, dostane nálepku obětního beránka a příště až se něco přihodí bude obětován. Je toto porušení práva na život?

Stejnou otázku práva na život vyvolává i interrupce nebo euthanázie. Avšak i tady je hlavní otázkou stále kulturní kontext. Ve společnostech, kde lidé věří, že dítě není člověkem až do křtu, nebo do obřezání, by asi předčasná smrt nebyla ničím zvláštním. Obdobně usmrcení člověka, který již neprojevuje známky života.

Proto v závěru mohu jen zopakovat to, co jsem řekla na začátku, chápání práva na život i na smrt je záležitostí kultury, zvyků, náboženství a víry dané společností. I sama biologie nedokáže přesně definovat, co to vlastně život je. Stejně tak společnost nemůže nikdy zodpovědět jaké právo je to pravé právo, či jaká pravda je ta jediná a univerzální pravda.

Esej má úvod, jasně definovaný hlavní argument, ke kterému je v průběhu celého textu – i v závěru neustále odkazováno. Text tak působí uceleně a jednotně, celou dobu víme, o čem autorka mluví. Teorie je bohatě podpořena příklady z terénu, které odkazují k jedné věci a

vždy argument posunují o trochu dál. Z textu je patrné, že autorka dokáže vhodně využívat načtené příklady k patřičným argumentům. Přestože by bylo možné doplnit text řadou dalších příkladů, ty použité jsou relevantní a celistvé a jednoznačně dokládají 'antropologickou představitost.' Proto je text hodnocen jako A.

2.Co všechno je potřeba k tomu, aby se člověk mohl stát prezidentem? Zpracujte antropologické teorie a příklady.

Den před prvními prezidentskými volbami v Čechách by se asi dala taková otázka očekávat. Bylo by zajímavé porovnat odpovědi dnes a za týden. První co člověka, možná trochu pochroumaného zdejší politickou situací napadne, je peníze. A vzápětí známosti. Jak je to doopravdy, to se uvidí, alespoň u nás, po víkendu.

Marc Abelés ve své eseji *Politika jako divadlo* tvrdí, že prezident vystupuje na politické scéně je hlavním hercem, který je vnímán jako zástupce celého národ, který má za úkol sjednotit země. *Prezident je sice obyčejný smrtelný člověk, zároveň však ztělesňuje kontinuitu a nekonečně trvajícím politický řád. Prezident, jako hlavní protagonista, politické moci hraje pod neustálým dohledem médií dobře promyšlenou hru.* Jaký by tedy měl být? Jistě dobrý herec, aby tuto roli ustál se ctí.

Nezáleží toliko na tom, kolik má v dané zemi pravomocí, neboť vždy je prezident především reprezentativní figurkou. Musí mít proto především charisma a sebejistotu, kterým si získá důvěru lidí. Ať už jeho projevy píše kdokoliv, záleží na způsobu, jakým je předá lidem.

Prezident je důležitým reprezentantem státu. Stát bývá často ztotožňován s národem a státními hranicemi, tedy prezident může velmi snadno za státní zájmy považovat zájmy národa. Z pohledu antropologie bychom mohli namítat, že samotná idea národa je celkem mladá a i myšlenka nacionalismu filosoficky velmi chudá. Avšak dává jedinci pocit, že někam patří, má trvalou identitu i jakousi moc a sílu. Benedict Anderson ve svém díle *Pomyslná společnost* mluví o vysněných státech a říká, že politika vymyslela národ jako pojítka, které zde sice nikdy nebylo, ale tmelí lidí a pomocí institucí, jako například škola, umožňuje to, že všichni mají víceméně stejné povědomí. Stejnou úlohu hrají i média, která tvoří pocit identity národa a tmelí pocit sounáležitosti. Pokud prezidenta volí lid, což by měl, měl by člověk, který se chce stát prezidentem s těmito fakty pracovat. Zatím neexistuje něco jako prezident světa, kontinentu, etnika....(i přes pozici Evropského prezidenta se domnívám, že velmi malý počet občanů o něm ví, nebo ho jakkoli uznává, anebo o něm ví,ale pravděpodobně pro ně nehraje nějakou významnou roli, na rozdíl od vlastního prezidenta.) Proto prezident musí využívat nástroje nacionalismu, tedy především místní média. Osobně se domnívám, že média jsou to, co hraje naprosto klíčovou roli. Zároveň ale i školství je důležité. Proč asi tak může viset prezident nad katedrou? Proto pokud prezident podporuje zákony jsouceny vysloveně proti školství, je to více, než zvláštní, protože ač třeba zatím neploletí, ti žáci před katedrou jednou přeci jen občanku dostanou. (Možná však až v příštím volebním období).

Je nesporné, že prezident plní také řadu rituálů, už od prezidentského slibu, přes symbolická setkání se státníky, každoroční novoroční projevy, udílení vyznamenání, milostí...a podobně. Pokus se díváme na rituál z pohledu funkcionalismu, kdy jeho hlavním důvodem vykonávání je posílení a upevnění sociální struktury, rituály prováděné představitelem hlavy státu tomu odpovídají. Domnívám se, že by v tomto případě mohl mít pravdu jak Durkheim, který tvrdí, že rituál je určitá forma reprezentace sociální struktury, tak i opoziční Bloch, který vidí rituál jako nástroj moci, klam, stimulující společnost. Volby

možno brát jako jakýsi rituál, kdy mají lidé pocit, že mají v rukou společně s hlasovacím lístkem i politickou moc, ať už tomu tak je či není, symbolickým vhozením lístku do urny jí zcela nesymbolicky pohřbívají.

Závěrem bych tedy řekla, že hlavními, co potřebuje člověk, aby se stal prezidentem je „ovládnout média“, čímž nemám na mysli se jich zmocnit, ale dokázat s nimi hrát takovou hru, aby ve výsledku média vytvářela iluzi investigativnosti a nezávislosti a zároveň ukazovala prezidentského kandidáta v tom nejlepším světle. Moje první automatická odpověď peníze a známosti, není tedy zcela přesná, ale může být dobrým pomocníkem k tomuto cíli. Otázka zda politika je *pouze* divadlo zůstává. A jaké vlastnosti má mít prezident u nás se uvidí...

Obdobné jako u předešlé eseje: jasná a stupňující se argumentace, z antropologické literatury použity dvě hlavní myšlenky (Ábeles – politika jako divadlo a Anderson – smyšlená společnost), v závěru pak ještě další možné relevantní odkazy. Závěr odkazuje k celému textu i k myšlence načrtnuté v úvodu. Není to pouhá směska příkladů, je to myšlenka propojená příklady. Proto opět A.